

انواع کتاب

بنابراین می بینیم که دیکشنری ها و دایره المعارفها و نیز کتابهای رفرنس روی یک یا دو CD نشر می شود. این شکل از منابع به آسانی قابل حمل می باشد در حالی که نسخه چاپی یک دایره المعارف مثلا دایره المعارف بریتانیکا چند قفسه را اشغال می کند. خصوصیت دیگر منابع الکترونیکی سهولت نشر و نیز هزینه های کم انتشار آنها می باشد. امروزه هر کسی می تواند در خانه یا محل کار خود با استفاده از یک کامپیوتر به نشر کتاب الکترونیکی

تاریخ کتاب نشان می دهد که بشر همیشه در فکر استفاده از ابزارها و وسایل جدید برای ثبت و نگهداری معلومات و دانش خود بوده است. در قرن بیستم به دلیل افزایش معلومات و انتشارات، بشر به فکر استفاده از رسانه ای افتاد که در حجم کم ، معلومات زیادی را ذخیره کند. کتابهای الکترونیکی امروزه بر روی CD و DVD و یا روی صفحات اینترنت نشر می شود. این کتابها را می توان بوسیله کامپیوتر مطالعه کرد. همچنین کتابهای الکترونیکی بر خلاف کتب چاپی از متن، انیمیشن و صوت تشکیل شده است. بزرگترین خصوصیت کتاب الکترونیکی حجم زیاد آن برای ذخیره معلومات است. مثلا ۲۰۰ هزار صفحه text در اندازه A4 را می توان در یک CD ذخیره کرد.

کتاب از نظر فیزیکی

کتاب از نظر فیزیکی و ظاهری به دو دسته تقسیم می شود:

کتاب چاپی

کتاب غیر چاپی

کتاب چاپی (Printed Book):

اختراع صنعت چاپ در

قرن ۱۵ توسط گوتنبرگ آلمانی تحول بزرگی در تاریخ فرهنگ بشر محسوب می شود. از این تاریخ به بعد کتاب به مدت ۵۰۰ سال نقش اساسی در انتقال دانش و معلومات و فرهنگ داشته است. منابع چاپی در کتابخانه ها عبارتند از: کتاب، چپتر، گزارشها و راپورها، بولتن ها یا خبرنامه ها، استندردها و مجوز های ثبت اختراعات، منوگرافها و رساله های دانشگاهی، روزنامه ها و مجلات.

کتاب غیر چاپی (Non-printed Book):

کتب خطی، منابع سمعی و بصری و حتی منابع الکترونیکی جز منابع غیر چاپی هستند. زیرا با ماشین چاپ روی کاغذ چاپ نمی شوند.

کتب خطی (Manuscript):

به کتابهایی که بشر با دست خود نوشته است کتاب خطی گفته می شود. بشر برای ثبت معلومات خود بر روی جلد حیوانات و یا بر روی کاغذ و با کمک قلم و جوهر می نوشته است و بدین ترتیب

به تولید یک نسخه منحصر به فرد (Unique) می پرداخته است. عیسویان بر روی پوست حیوانات انجیل را می نوشتند و سپس آنرا بوسیله چوب، فلزهای نقره و طلا جلد می کردند. مسلمانان نیز نسخه های زیادی از قرآن و کتابهای مقدس و کتب علمی خود را بر روی پوست حیوانات و یا کاغذ های مرغوب نوشته می کردند. سپس نقاشان و تصویرگران متبحر به رسامی حواشی آن به وسیله نقوش اسلامی می پرداختند. حواشی طلا نیز بسیار مرسوم بوده است. جلد کتب خطی معمولاً از چوبهای مقاوم و سنگین و نیز چرمهای مرغوب و یا فلزات ساخته می شده است.

به عنوان مثال در هرات زمان تیموریان صنعت کتابت و استنساخ و نیز تزئین کتاب و صحافی بسیار رواج داشته است. بهزاد نقاش و شاگردان او در دربار تیموریان عالی ترین نمونه صنعت کتابت در آن دوران است.

امروزه کتب خطی به عنوان آثار بسیار ارزشمندی که بیانگر سابقه تاریخی، فرهنگی و تمدن هر جامعه است در موزیم ها نگهداری می شود. بعضی از کتابخانه ها و نیز آرشیف های بزرگ هم که دارای امکانات نگهداری نسخ و کتابهای خطی هستند، اقدام به جمع آوری، خرید، نگهداری و ترمیم نسخه های خطی می کنند.

در این مراکز فعالیتهایی مانند شناسایی نسخه های خطی یا نسخه

شناسی و کتابشناسی، میکروپوشی و قرنطین، حفاظت و نگهداری آنها در شرایط خاص انجام می شود. همچنین از نسخه خطی ماکروفیش یا ماکروفلم تهیه می کنند تا مراجعین و محققین بتوانند از آنها استفاده نموده و به اصل نسخه خطی صدمه و آسیب وارد نشود. امروزه کتابخانه ها موزیم ها و آرشیف ها نسخ خطی را اسکن کرده و نسخه الکترونیکی آن را از طریق اینترنت و یا در کتابخانه در اختیار مراجعین قرار می دهند. این کار باعث می شود که نسخه اصلی از آسیب هایی مثل پارگی، خط خوردگی، پوچک ها، میکروپوشها و سرقت حفاظت شود.

کتابداران باید متوجه باشند که نسخ خطی سرمایه های فرهنگی، علمی و فکری جامعه می باشند و در حفاظت و نگهداری آن کوشش کنند.

منابع سمعی و بصری (Audio – Video Materials)

بسیاری از کتابها بصورت کست، فلم، ماکروفیش و ماکروفلم و سلاید می باشند. کست های آموزشی، کست هایی که برای نابینایان تهیه می شود، ماکروفیش و ماکروفلم، سی دی و دی وی دی شامل این طبقه می باشد. این منابع نیاز به سامان آلات و تجهیزات خاصی مثل ویدیو، تلویزیون، کمپیوتر، ماشین ماکروفیش و ماکروفلم خوان دارند. کتابخانه هایی که این نوع منابع را نگهداری و تهیه می کنند باید تمام امکانات و تجهیزات آن را نیز در اختیار مراجعین قرار دهند. این منابع معمولاً در کتابخانه های تخصصی مانند کتابخانه پارلمان، کتابخانه رادیو و تلویزیون و کتابخانه های کودکان و نابینایان زیاد تر است. هر چند کتابخانه های پوهنتون ها نیز دارای منابعی به شکل CD و DVD های علمی می باشد.